

Překvapivá rozhodnutí, výživa nezletilého dítěte

Z práva na spravedlivé projednání věci podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod plyne zákaz tzv. překvapivých rozhodnutí. O překvapivé rozhodnutí jde mj. tehdy, nedostanou-li účastníci řízení příležitost vyjádřit se k odlišnému hodnocení důkazů nebo k odlišnému právnímu hodnocení. Zákaz překvapivých rozhodnutí znamená, že účastníci řízení musí mít možnost účinně argumentovat ve vztahu ke všem otázkám, na jejichž řešení bude rozhodnutí soudu spočívat.

V řízení ve věcech výživy nezletilého dítěte se uplatňuje tzv. vyšetřovací zásada (princip oficiality), podle které je soud povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, přičemž není zásadně omezen na tvrzení a návrhy účastníků. To znamená především zvýšenou aktivitu soudu při dokazování a objasňování skutkového stavu, z čehož však neplyne, že soud má povoleno postupovat nepředvídatelně.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 798/25 ze dne 22.7.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele A. K., zastoupeného JUDr. M.P., advokátem, sídlem B., proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 8. 1. 2025, č. j. 16 Co 131/2024-576, za účasti Krajského soudu v Brně, jako účastníka řízení, a N. U., zastoupené JUDr. M.J., advokátem, sídlem V., jako vedlejší účastnice řízení, tak, že rozsudkem Krajského soudu v Brně č. j. 16 Co 131/2024-576 ze dne 8. 1. 2025 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto rozhodnutí se ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a napadené rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím byla porušena jeho ústavně zaručená základní práva podle čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Stěžovatel podal návrh na odklad vykonatelnosti části napadeného rozsudku (II. výroku), a to do výše částky, která je určena k tzv. tvorbě úspor, tj. pro nezletilého A. 1 060 000 Kč a pro nezletilou N. 1 530 000 Kč, a která má být složena na konkrétní účty v bance vedené na nezletilé děti stěžovatele. Tomuto návrhu stěžovatele bylo vyhověno samostatným usnesením ze dne 23. 5. 2025.

3. Ústavní soud za účelem posouzení důvodnosti ústavní stížnosti vyžádal spis vedený u Okresního soudu v Břeclavi (dále jen "okresní soud") pod sp. zn. 0 P 110/2023, z něhož vyplývají následující skutečnosti: dne 27. 12. 2022 podala vedlejší účastnice (matka nezletilých dětí) u okresního soudu návrh na zvýšení výživného pro nezletilého A. a nezletilou N. s odůvodněním, že u obou dětí nastala změna poměrů týkající se jejich odůvodněných potřeb, avšak konkrétní částky neuvedla. Požadovala, aby výživné bylo soudem stanoveno zpětně od relevantní změny poměrů podle uvážení soudu; konkrétní datum nenavrhl. Okresní soud zjistil, že od roku 2019, kdy bylo vydáno poslední rozhodnutí ve věci, nezletilý A. nově studoval víceleté gymnázium, denně se věnuje sportování s

koloběžkou a basketbalu, s čímž jsou spojeny zvýšené náklady. Ve stejné době nezletilá N. nově studovala primu víceletého gymnázia, věnuje se volejbalu. Vedlejší účastnice je od roku 2019 provdána za M. U., s nímž sdílí společnou domácnost, v roce 2020 se jim narodila společná dcera. N. se vídá se stěžovatelem od roku 2022 málo, důvodem je jeho nová partnerka. Rodiče i nezletilé děti se shodli, že není potřeba úprava styku dětí s rodiči, neboť děti jsou již ve věku, kdy jsou schopny se domluvit, kdy chtějí rodiče vidět. A. se k 1. 9. 2023 přestěhoval ke stěžovateli, s čímž vedlejší účastnice souhlasí.

4. Výživné pro A. bylo rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 8. 2. 2019, č. j. 0 P 92/2017-36, jímž byla schválena dohoda rodičů, stanoveny na 11 000 Kč měsíčně a pro N. na 9 000 Kč měsíčně. Okresní soud k majetkovým a výdělkovým poměrům stěžovatele zjistil, že stěžovatel je zaměstnán u společnosti X na pozici výkonného ředitele divize s průměrným měsíčním příjmem za rok 2020 ve výši 311 117 Kč, za rok 2021 ve výši 321 861 Kč, za rok 2022 ve výši 465 914 Kč a za rok 2023 ve výši 438 854 Kč. Dále disponuje i příjmy z kapitálového majetku. Vedlejší účastnice je učitelkou na základní škole, v roce 2023 se vrátila zpět z tříleté rodičovské dovolené s nejmladším dítětem do zaměstnání a její průměrný čistý měsíční výdělek od února července roku 2023 činil 34 000 Kč.

5. Okresní soud na základě uvedeného rozsudkem ze dne 28. 3. 2024, č. j. 0 P 110/2023-513, kterým byl změněn rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 8. 2. 2019, č. j. 0 P 92/2017-316, rozhodl tak, že A. svěřil do péče otce (výrok I.); vedlejší účastníci uložil povinnost platit výživné na A. 5 000 Kč měsíčně s účinností od 1. 9. 2023 (výrok II.), a dále jí uložil zaplatit nedoplatek na výživném pro nezl. A. za období od 1. 9. 2023 do 31. 3. 2024 ve výši 24 500 Kč k rukám stěžovatele (výrok III.). Stěžovateli uložil okresní soud povinnost platit výživné pro nezl. A. od 1. 9. 2022 do 31. 8. 2023 ve výši 50 000 Kč měsíčně (výrok IV.), a dále mu uložil zaplatit pro něj nedoplatek na výživném od 1. 9. 2022 do 31. 8. 2023 ve výši 468 000 Kč k rukám vedlejší účastnice (matky). Stěžovateli byla výrokem VI. uložena povinnost platit pro nezl. N. od 1. 9. 2022 do budoucna výživné ve výši 40 000 Kč měsíčně (výrok VI.), a dále mu bylo uloženo platit výživné na tvorbu úspor N. ve výši 10 000 Kč měsíčně na konkrétní účet vedený u platebního ústavu od 1. 4. 2024 do budoucna (výrok VII.); nedoplatek na výživném pro N. ve výši 589 000 Kč uložil okresní soud stěžovateli zaplatit k rukám vedlejší účastnice (výrok VIII.). Styk stěžovatele s N. ani vedlejší účastnice s N. nebyl upraven (výroky IX. a X.). Konečně okresní soud rozhodl o nákladech řízení tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu (výrok XII.).

6. Stěžovatel napadl rozsudek okresního soudu ve výrocích II., III., IV., V., VI., VII., VIII., XI. a XII., tj. jeho odvolání směřovalo do všech výroků týkajících se výživného; brojil proti jeho nepřiměřené výši i výši nedoplatku. Vedlejší účastnice rozsudek okresního soudu odvoláním nenapadla a navrhla potvrzení rozsudku okresního soudu. Krajský soud v Brně (dále jen "krajský soud") napadeným rozsudkem rozhodl tak, že rozsudek okresního soudu ve výroku II. potvrdil (výrok I.) a ve výrocích III., IV., V., VI., VII., VIII. a IX. jej změnil tak, že stěžovatel je povinen platit výživné pro nezl. A. od 1. 1. 2020 do 31. 8. 2022 ve výši 40 000 Kč měsíčně (z toho 20 000 Kč k rukám vedlejší účastnice a 20 000 Kč na tvorbu úspor), od 1. 9. 2022 do 31. 8. 2023 ve výši 55 000 Kč (z toho 20 000 Kč k rukám vedlejší účastnice a 35 000 Kč na tvorbu úspor); nedoplatek za období od 1. 1. 2020 do 31. 8. 2023 ve výši 1 456 000 Kč uložil stěžovateli zaplatit ve výši 396 000 Kč k rukám vedlejší účastnice a ve výši 1 060 000 Kč na tvorbu úspor. Ve vztahu k nezl. N. uložil krajský soud stěžovateli povinnost platit od 1. 1. 2020 do 31. 8. 2022 výživné ve výši 35 000 Kč měsíčně (z toho 15 000 Kč k rukám vedlejší účastnice a 20 000 Kč na tvorbu úspor), od 1. 9. 2022 do budoucna 55 000 Kč měsíčně (z toho 20 000 Kč k rukám vedlejší účastnice a 35 000 Kč měsíčně na tvorbu úspor); nedoplatek na výživném ve výši 1 751 000 Kč za období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2024 uložil stěžovateli zaplatit k rukám vedlejší účastnice ve výši 221 000 Kč a ve výši 1 530 000 Kč na tvorbu úspor (výrok II.). Krajský soud dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy

obou stupňů (výrok III.). V odůvodnění napadeného rozsudku krajský soud mj. uvedl, že vycházel při stanovení výživného z nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15.

II. Argumentace stěžovatele

7. Stěžovatel uvádí, že krajský soud mu svévolně vyměřil výživné zpětně již od 1. 1. 2020, což nenavrhovala ani vedlejší účastnice, ani kolizní opatrovník. Okresní soud stanovil výživné pro obě děti zpětně až od 1. 1. 2022 a vedlejší účastnice s tím zjevně souhlasila, nepodala-li proti rozsudku okresního soudu odvolání a navrhla-li jeho potvrzení. Stěžovatel uvádí, že v případě napadeného rozsudku jde o tzv. překvapivé rozhodnutí, neboť stěžovatel nebyl s tímto zamýšleným postupem krajského soudu nikterak seznámen ani v tom smyslu poučen.

8. Krajský soud podle názoru stěžovatele rozhodoval paternalisticky a nepatřičně zpochybnil dohodu rodičů o výživném z roku 2019, schválenou rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově, a zejména porušil právo rodičů stanovit, v jakých materiálních podmínkách budou děti vyrůstat.

9. Stěžovatel dále namítá tzv. extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními. Nad rámec výživného totiž zaplatil v období od ledna 2020 do srpna 2023 celkem 392 924 Kč ze svého osobního účtu a 206 394 Kč ze své platební karty. Stěžovatel se domnívá, že krajský soud měl tyto platby při výpočtu nedoplatku na výživném vzít v potaz, což neučinil.

10. Stěžovatel taktéž namítá absenci skutkových zjištění o životní úrovni rodiny stěžovatele a nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku z tohoto důvodu; uvádí, že krajský soud se jeho realizovanou životní úrovní nikterak nezabýval. Stěžovatel i přes potenciální možnosti žije skromně.

11. Stěžovatel namítá porušení svého základního práva na rodinný život, neboť on sám má právo určovat životní úroveň svých dětí, nikoliv soud. Stěžovatel je toho názoru, že dítě by nemělo mít k dispozici shodné množství financí jako jeho rodič jen proto, že je rodič movitý. I podle názoru Ústavního soudu je v nejlepším zájmu dítěte, aby pochopilo, že "bez práce nejsou koláče". Stěžovatel je toho názoru, že ačkoliv se krajský soud odkazuje na nálezy sp. zn. IV. ÚS 650/15, jde argumentačně proti němu, neboť pomíjí výchovné souvislosti. Odvolací soud popřel pravidlo tzv. realizované životní úrovně rodiče, neboť nezohlednil, že stěžovatel žije mnohem skromněji, než mu jeho příjem umožňuje.

12. Stěžovatel taktéž namítá nedůvodný rozdíl mezi výživným pro jednotlivé děti. Závěry krajského soudu ohledně toho, jak vysoká má být část výživného představující tzv. tvorbu úspor a k čemu má být tato složka použita, podle něj zjevně odporují nálezu sp. zn. IV. ÚS 650/15. A. případně z titulu tvorby úspor na základě napadeného rozsudku celkem 1 060 000 Kč a k další tvorbě úspor není stěžovatel vůči A. od 1. 9. 2023 povinen, neboť syn je v jeho péči. N. případně 1 530 000 Kč za období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2024. N. však celkově do roku 2035, kdy dosáhne věku 24 let, bude náležet z titulu tvorby úspor celkem 5 940 000 Kč. U svého nejmladšího dítěte A., kterou má stěžovatel se stávající partnerkou, nemá stanovenou žádnou povinnost k tvorbě úspor. Takto vytvořil krajský soud zcela nedůvodné rozdíly mezi dětmi stěžovatele.

13. Stěžovatel taktéž nesouhlasí s úvahou krajského soudu o využití tzv. spořicí složky výživného. Krajský soud uvedl v napadeném rozsudku, že úspory by měly umožnit dítěti především studium a následně snad pořízení startovního bydlení. Krajský soud však nemůže tušit, jak se bude život nezletilých dětí stěžovatele v budoucnu vyvíjet a jeho úvahy jsou "věštěním z křišťálové koule". N. shora uvedenou částku může klidně použít na obyčejnou spotřebu, nikoliv na nákup startovního bydlení či úhradu studia v zahraničí. Krajský soud tímto nepřipustně zasáhl do práva stěžovatele na rodinný život a do práva na ochranu majetku; rozhodl taktéž v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.

14. K návrhu na odklad vykonatelnosti stěžovatel uvádí, že nedoplatek na výživném pro obě nezletilé děti v celkové výši 3 207 000 Kč má zaplatit nejpozději na začátku srpna 2025. Zaplatí-li částku určenou k tvorbě úspor na speciální bankovní účty, bude následně obtížné navrácení peněz zpět stěžovateli, neboť dispozice s těmito prostředky bude s ohledem na věk dětí podmíněna rozhodnutím soudu.

III. Vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení a replika stěžovatele

15. Ústavní soud ve věci vyžádal vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení.

16. Krajský soud ve svém vyjádření jen odkázal na obsah napadeného rozsudku.

17. Vedlejší účastnice uvádí, že nesouhlasí s námitkou překvapivosti napadeného rozsudku, neboť v nesporném civilním řízení neplatí zákaz reformace in peius, nadto stanovení výživného zpětně má být při relevantní změně poměrů pravidlem. Vedlejší účastnice se rovněž neztotožňuje s námitkou nepřipustně paternalistického přístupu odvolacího soudu, jelikož v posuzované věci bylo výživné stanovené dohodou rodičů z roku 2019 nepřiměřeně nízké, a proto zásah krajského soudu byl v tomto případě namístě a v nejlepším zájmu nezletilých dětí. Vedlejší účastnice taktéž ospravedlňuje postup krajského soudu za situace, kdy nepodala odvolání, neboť, jak již bylo uvedeno, krajský soud sledoval nejlepší zájem dětí, a tudíž je nepodstatné, zda vedlejší účastnice odvolání podala či nikoliv.

18. Vedlejší účastnice popírá existenci tzv. extrémního rozporu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, avšak připouští, že krajský soud se nevypořádal s námitkou stěžovatele ohledně nadstandardních plateb stěžovatele ve prospěch nezletilých dětí nad rámec výživného. Vedlejší účastnice však nesouhlasí s tvrzením stěžovatele, že žije na nižším stupni životní úrovně, než jaká by odpovídala jeho příjmům; v tomto smyslu měl pochybit zejména okresní soud, který k této skutečnosti nevedl dostatečné dokazování. Vedlejší účastnice zdůrazňuje, že zde nejde o právo stěžovatele stanovit životní úroveň jeho dětí, nýbrž především o jejich nejlepší zájem. V případě nedůvodných rozdílů mezi dětmi stěžovatele vedlejší účastnice uvádí, že stěžovateli nic nebrání v tom, aby spořil i nezletilému A. Vedlejší účastnice považuje za správné, je-li nadstandardně zajištěnému rodiči stanoveno nadstandardně vysoké výživné.

19. Ústavní soud zaslal uvedená vyjádření stěžovateli k replice. Stěžovatel repliku podal a setrvává na svých dosavadních námitkách uvedených v ústavní stížnosti; nadto zejména poukazuje na bagatelizaci paternalistického rozhodování soudů v opatrovnických věcech ze strany matky. Stěžovatel v tomto ohledu odkazuje na nálezh sp. zn. IV. ÚS 797/20, v němž Ústavní soud uvedené pojetí podrobil kritice. Obdobný přístup však nyní zaujal krajský soud, který se zpětným navýšením výživného v podstatě pokusil o revizi dohody rodičů o výživném z roku 2019. Stěžovatel se neztotožňuje s tvrzením vedlejší účastnice, že je nerozhodné, zda podala ve věci odvolání či nikoliv, neboť základním kritériem pro rozhodování soudů je nejlepší zájem dítěte. Obsah uvedeného pojmu je z velké části definován rodiči samotnými. Nepodala-li vedlejší účastnice odvolání v posuzované věci, definovala tím, co je podle ní nejlepší zájem dětí. Dále stěžovatel poukazuje na bagatelizaci nadstandardních výdajů, které vynaložil na děti nad rámec výživného v částce vyšších jednotek statisíců Kč. Faktem zůstává, že krajský soud se s touto argumentací nikterak nevypořádal, což uznává i vedlejší účastnice. Uvedené pochybení tedy nemůže zůstat bez povšimnutí.

20. Stěžovatel konečně uvádí, že vedlejší účastnice chybně vykládá nejlepší zájem dítěte ve smyslu nejvyššího možného dosažitelného výživného. Tato hypotéza je v případě rodičů s vysokými příjmy chybná, neboť rodiče musí klást zvýšený důraz při výchově dětí na to, co znamená hodnota peněz a že peníze se vydělávají prací. Stěžovatel tedy nadále setrvává na svém původním požadavku na zrušení napadeného rozsudku krajského soudu.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

21. Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který se účastnil řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen advokátem v souladu s § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť využil všech procesních prostředků k ochraně svých práv.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

22. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není soudem nadřízeným obecným soudům, nevykonává nad nimi dohled a jeho úkolem v řízení o ústavní stížnosti fyzické či právnické osoby je toliko ochrana ústavnosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy]. Ústavní soud není povolán k přezkumu použití běžného zákona a může tak činit jen tehdy, shledá-li současně porušení základního práva nebo svobody stěžovatele.

23. Ústavní stížnost je důvodná.

24. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti vznesl řadu hmotněprávních námitek, jakož i námitky procesního charakteru. Ústavní soud se primárně zabýval důvodností procesních námitek, které předcházejí námitky brojící proti posouzení věci podle hmotného práva. Za důvodnou považuje Ústavní soud především námitku tzv. překvapivosti napadeného rozsudku krajského soudu, který ačkoliv zpětně zvýšil výživné pro obě nezletilé děti již od 1. 1. 2020, tedy od okamžiku více než dva roky dřívějšího v porovnání s okresním soudem, nikterak o tomto svém záměru účastníky řízení nepoučil a neinformoval je. Takzvaná zásada předvídatelnosti soudního rozhodování je v zákonné rovině upravena v § 6 o. s. ř., podle kterého je povinností soudu v řízení postupovat předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny. Uvedená zásada je esenciální složkou práva na spravedlivý proces a je dlouhodobě akcentována Ústavním soudem.

25. Z práva na spravedlivé projednání věci tedy plyne i zákaz tzv. překvapivých rozhodnutí. Podle judikatury Ústavního soudu jde o překvapivé rozhodnutí mj. tehdy, nedostanou-li účastníci řízení příležitost vyjádřit se k odlišnému hodnocení důkazů [srov. nález sp. zn. III. ÚS 1980/13 ze dne 9. 1. 2014 (N 1/72 SbNU 23)] nebo k odlišnému právnímu hodnocení [srov. nález sp. zn. I. ÚS 777/07 ze dne 31. 7. 2008 (N 134/50 SbNU 181)]. Zákaz překvapivých rozhodnutí znamená, že účastníci řízení musí mít možnost účinně argumentovat ve vztahu ke všem otázkám, na jejichž řešení bude rozhodnutí soudu spočívat [srov. nález sp. zn. I. ÚS 2315/15 ze dne 12. 4. 2016 (N 64/81 SbNU 99)].

26. Účastníkům řízení by mělo být zřejmé, které otázky jsou pro řešení věci relevantní, ať už jde o otázky skutkové nebo právní; je třeba zajistit, aby se ke všem těmto otázkám mohli vyjádřit a účinně uplatnit své argumenty, bez ohledu na to, zda jde o řízení sporné či nesporné. Je proto nezbytné, aby je soud v tomto směru poučil, hodlá-li vycházet z jiné právní úpravy, jiného právního posouzení či z jiných skutkových zjištění, než mohou účastníci řízení předvídat vzhledem k dosavadnímu průběhu řízení. Opačný postup je v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny [nález sp. zn. IV. ÚS 3035/15 ze dne 12. 4. 2016 (N 65/81 SbNU 141), taktéž usnesení sp. zn. I. ÚS 1888/22 ze dne 9. 8. 2022]. Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je sice jako nesporné ovládáno zásadou vyšetřovací a soud v něm není vázán návrhy účastníků - to však nemá jakýkoliv vliv na nutnost dodržování zásady předvídatelnosti rozhodování. Jinak řečeno, soud sice může přisoudit více či něco jiného, než navrhnou účastníci, nesmí však být překvapivý a musí svůj zamýšlený postup transparentně avizovat, aby na něj mohli účastníci adekvátně reagovat.

27. Procesní poučovací povinnost soudu nelze vykládat tak, že by účastníci měli znát výsledný závěr soudu o projednávané věci předtím, než je vysloven v jeho rozhodnutí (srov. např. usnesení sp. zn. II. ÚS 511/05 ze dne 14. 3. 2007 a usnesení sp. zn. II. ÚS 1291/10 ze dne 13. 5. 2010), avšak účastník řízení musí mít možnost, zvažuje-li soud posoudit věc jinak, se k tomuto posouzení vyjádřit a případně navrhnout další důkazy, což bylo stěžovateli v posuzované věci upřeno.

28. Stěžovatel nemohl možnost navýšení výživného zpětně od 1. 1. 2020 jakkoliv předvídat, neboť krajský soud v průběhu odvolacího řízení tuto variantu nikterak neavizoval. Ze zapůjčeného spisu okresního soudu sp. zn. 0 P 110/2023 se podává, že v odvolacím řízení před krajským soudem proběhla celkem tři jednání. Na audiozáznamu z prvního jednání ze dne 27. 11. 2024 (č. l. 546) zaznělo neformální poučení ve vztahu k vedlejší účastnici v reakci na její tvrzení, že nezletilá N. měsíčně skutečně spotřebuje 40 000 Kč. Krajský soud zdůraznil, že svým rozhodnutím přerozdělí složky výživného rozhodně jinak, než jak to učinil okresní soud v napadeném rozsudku, a tím avizoval, že plánuje určit větší část prostředků na tvorbu úspor a výrazně menší částku k rukám matky. Žádné další poučení krajský soud neposkytl, a to ani v průběhu tohoto prvního jednání dne 27. 11. 2024, ani v průběhu dalších dvou jednání, která proběhla dne 11. 12. 2024 a dne 8. 1. 2025, kdy byl vyhlášen rozsudek.

29. Je třeba zdůraznit, že ani vedlejší účastnice zpětné navýšení výživného již ode dne 1. 1. 2020 výslovně nenavrhl, dokonce ani nenapadla rozsudek okresního soudu odvoláním. Ve svém závěrečném návrhu v odvolacím řízení výslovně uvedla, že navrhuje, aby byl rozsudek okresního soudu krajským soudem jako věcně správný potvrzen (č. l. 565).

30. Ústavní soud tedy k otázce překvapivosti napadeného rozsudku uzavírá, že krajský soud se svým diametrálně odlišným náhledem na věc účastníky řízení v průběhu odvolacího řízení vůbec neseznámil a nedal jim příležitost, aby se k němu mohli odpovídajícím způsobem vyjádřit a reagovat na něj procesními návrhy. Chtěl-li krajský soud významně změnit rozsudek okresního soudu, což mělo ve výsledku vliv na existenci nedoplatku na výživném o statisíce vyššího, bylo v kontextu práva na spravedlivý proces žádoucí, aby na to stěžovatele upozornil a poskytl mu příležitost adekvátní obrany, mimo jiné i proto, že stěžovateli právní řád proti rozhodnutí odvolacího soudu už nedává k dispozici žádný další opravný prostředek, v jehož rámci by mohl úvahy soudu zpochybnit. Takovým prostředkem není zásadně ani ústavní stížnost [viz náleze ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 4057/18 (N 63/93 SbNU 291)]. V důsledku postupu krajského soudu tak bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

31. Ústavní soud si je v této souvislosti vědom, že z procesního hlediska je řízení ve věcech výživy nezletilého dítěte podle § 466 zákona o zvláštních řízeních soudních jedním z typů řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, pro něž platí vyšetřovací zásada (princip oficiality). Podle ní je soud povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, přičemž není zásadně omezen na tvrzení a návrhy účastníků. Významnější porušení vyšetřovací zásady v nesporném řízení je způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených práv [náleze ze dne 20. 12. 2005 sp. zn. I. ÚS 593/04 (N 230/39 SbNU 443)]. Postup podle pravidel vyšetřovací zásady znamená především zvýšenou aktivitu při dokazování a objasňování skutkového stavu (v tomto případě v zájmu "slabších" účastníků řízení, jimiž jsou nezletilé děti); rozhodně neznamená, že má soud povoleno postupovat nepředvídatelně.

32. Také pravidla nesporného řízení je nutno chápat v ústavně právním kontextu. Obecné soudy by při stanovování výše výživného neměly odhlížet od obecných racionálních a mravních hledisek, případně práv rodičů plynoucích z jejich rodičovské odpovědnosti [viz náleze ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15 (N 217/79 SbNU 489), o němž krajský soud v odůvodnění rozsudku uvádí, že postupuje v jeho intencích, aniž by se s jeho nosnými myšlenkami konkrétně vypořádal ve vztahu k

souzené věci]. Z čl. 32 odst. 4 Listiny vyplývá, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; podrobnosti pak stanoví zákon. Z ustanovení § 858 občanského zákoníku se podává, že rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě zahrnující zejména péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Dále tato rodičovská odpovědnost spočívá v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.

33. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud. Jedním z nejdůležitějších oprávnění a současně povinností rodičů ve vztahu k dítěti je bezesporu zabezpečení jeho výchovy v nejširším slova smyslu. Z výše citovaného ustanovení vyplývá, že demonstrativní výčet oblastí, v nichž by měli rodiče na děti působit, je záměrně nastíněn pouze v obecné rovině a rodičům je tak ponechán dostatečně široký prostor na to, aby při výchově svého potomka mohli realizovat své vlastní představy. Podle Ústavního soudu přitom nelze, při zachování obecně uznávaných společenských hodnot a standardů, rodiči do tohoto práva zasahovat. Je to právě rodič, kdo rozhoduje o nastavení určité životní úrovně a způsobu společného života. Nastavení životní úrovně rodiny či rodiče nelze odtrhávat od práva rodiče jakožto nositele rodičovské odpovědnosti na výchovu dítěte v rámci jím preferovaných životních hodnot, např. získání pracovních návyků apod. V procesu utváření životních hodnot a určitého světonázoru dítěte je role rodiče zcela nezastupitelná. Lze si představit i situaci, kdy by se rodič snažil prosadit natolik asketický způsob života, že by jím mohl být omezen zdravý vývoj mladého člověka [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015 (N 217/79 SbNU 489) nebo též nález sp. zn. IV. ÚS 797/20 ze dne 2. 6. 2020 (N 117/100 SbNU 311)], k čemuž však v posuzované věci nedošlo, jak bude podrobněji rozebráno níže.

34. Ústavní soud si je taktéž vědom své judikatury k otázce zpětného přiznání výživného (srov. zejména nálezy sp. zn. I. ÚS 871/24 a sp. zn. I. ÚS 1760/24), z níž vyplývá, že stanoví-li § 922 odst. 1 občanského zákoníku, že výživné pro děti lze přiznat i za dobu nejdéle tři let zpětně, je třeba toto ustanovení vykládat s ohledem na čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 27 odst. 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte. Pokud navzdory prokázané změně poměrů nezletilému bez odpovídajícího zdůvodnění a relevantních důvodů pro výjimku soudy zpětné zvýšení výživného nepřiznají a volí postup jdoucí k tíži nezletilého, nevykládají zákon ústavně konformním způsobem. Nepřiznání zpětného zvýšení výživného může být fakticky projevem nepřipustného sankcionování dítěte za postup rodičů, kteří nejsou schopni v jeho zájmu upravit své vztahy na rozumnou úroveň, a jde o výklad rozporný s ústavně zaručenou ochranou dětí a mladistvých i s nejlepším zájmem dítěte (čl. 32 odst. 4 Listiny, čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte). Takový výklad porušuje právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny tím, že pomíjí jiný možný a ústavně konformní výklad. Prostor pro výjimečné zpětné nepřiznání výživného na základě individuálních okolností a poměrů na straně povinného rodiče nezletilého či rodiče, který jej má v péči, sice zůstává zachován, avšak nelze tak činit paušálním způsobem a s obecným odůvodněním bez bližší vazby na konkrétní specifika případu. Vždy bude nezbytné posuzovat okolnosti jednotlivých případů, přičemž si lze představit situace, kdy výživné zpětně přiznáno nebude (např. pro rozpor s dobrými mravíky či z důvodů zneužití práva) [viz např. nález sp. zn. I. ÚS 871/24 ze dne 25. 9. 2024].

35. Podle Ústavního soudu v souzené věci jde o výjimku ve smyslu shora uvedeném. Nutno podotknout, že zde nelze hovořit o sankcionování dětí, které by snad měly doplatit (materiálně) na to, že by jim nebylo přisouzeno zpětné výživné od 1. 1. 2020. Nezletilé děti, o jejichž nejlepší zájem zde jde, jsou nadprůměrně materiálně zabezpečeny, a to i k datu 1. 1. 2020. Podle krajského soudu lze k tomuto datu sledovat změnu poměrů, neboť vedlejší účastnice nastoupila na mateřskou dovolenou s nejmladším dítětem, a tudíž by nezletilým dětem N. a A., které v té době žily u vedlejší účastnice, mělo náležet zpětně zvýšené výživné. Krajský soud však nezohlednil, jakým způsobem se stěžovatel zasazuje o výchovu svých nezletilých dětí a že nejdůležitějším stěžovatelovým přáním a

výchovným mottem v tomto směru, které prozařuje celým řízením před obecnými soudy, je snaha vychovávat své děti v duchu střídmosti (nikoliv však askeze) a vědomí hodnoty peněz. Zároveň je zřejmé, že stěžovatel svým dětem neodpírá požitky plynoucí např. z cestování, drahého vybavení atp., tedy výhody plynoucí z jeho nadstandardních příjmů. Tento výchovný styl, který je vlastní oběma rodičům, přitom našel svůj odraz již v jejich dohodě schválené Okresním soudem ve Vyškově z počátku roku 2019. Tu však krajský soud fakticky revidoval, neboť dle odůvodnění napadeného rozsudku ji považoval za nepřiměřenou ve smyslu příliš nízké výše výživného.

36. Podle Ústavního soudu se krajský soud v napadeném rozsudku také nevypořádal s některými námitkami stěžovatele, což ve svém vyjádření uznává i vedlejší účastnice. Jde o námitky realizované životní úrovně stěžovatele a plateb nad rámec výživného ve výši vyšších jednotek statisíců Kč (body 9. a 10. tohoto nálezu). Krajskému soudu po zrušení napadeného rozsudku vznikne prostor pro posouzení těchto námitek stěžovatele. Stejně tak krajský soud znovu posoudí otázku zpětného určení výživného i jeho výše, která bude novým rozhodnutím ve věci nastavena do budoucna, a to jak ve vztahu ke složce určené na tvorbu úspor, tak i k částce, která půjde ve vztahu k nezletilé N. k rukám vedlejší účastnice, tj. složce určené na spotřebu.

37. Jde-li o namítanou neúměrnou nerovnost mezi dětmi stěžovatele, kdy by N. v budoucnu disponovala mnohem většími úsporami než její sourozenci, Ústavní soud zdůrazňuje, že krajský soud bude mít i v případě této námitky prostor pro její posouzení při novém projednání věci. Jde-li o tuto námitku ve vztahu k řízení o ústavní stížnosti, stěžovatel argumentaci nenavazuje na zásah do svých základních práv, a proto se touto námitkou Ústavní soud nezabýval.

38. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil napadený rozsudek krajského soudu. Úkolem krajského soudu, vázaného právě vysloveným právním názorem Ústavního soudu, bude ve světle předestřených závěrů opětovně ve věci rozhodnout, a to zejména při zohlednění všech relevantních aspektů věci, jak byly podány výše. Takto Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něj nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)